

POSTANOWIENIE

Dnia 23 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący)

SSN Małgorzata Gierszon (sprawozdawca)

SSN Rafał Malarski

w sprawie **Z. K.**

w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 23 września 2016 r.

z urzędu

kwestii wszczęcia z urzędu postępowania w przedmiocie wznowienia postępowania
w sprawie skargi na przewlekłość postępowania w sprawach III Ko .../10 oraz III Ko
.../13 Sądu Okręgowego w Kx.,

zakończonych prawomocnie postanowieniem Sądu Apelacyjnego w K.

z dnia 8 czerwca 2016 r., sygn. akt II S .../16

p o s t a n o w i ł:

**pozostawić bez rozpoznania kwestię wznowienia z urzędu
postępowania w powyżej wskazanej sprawie.**

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 25 lipca 2016 r. nazwanym „wnioskiem o wszczęcie z urzędu postępowania w przedmiocie wznowienia postępowania w sprawie II S .../16 Sądu Apelacyjnego w K.” Wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Kx. zwrócił się do Sądu Najwyższego o rozważenie możliwości wznowienia z urzędu postępowania w sprawie II S .../16 Sądu Apelacyjnego w K.

Autor pisma podniósł, że postanowieniem z dnia 4 grudnia 2013 r., sygn. akt II S .../13 Sąd Apelacyjny w Kx. stwierdził przewlekłość postępowania w sprawie III Ko .../13 (poprzednia sygn. III Ko 1.../10) Sądu Okręgowego w Kx. i przyznał w związku z tym wnioskodawcy Z.K. sumę pieniężną w kwocie 4. 000 zł., w pozostałej części wniosek ten oddalił.

Następnie podczas rozprawy wyznaczonej przed Sądem Okręgowym w Kx. w sprawie III Ko .../13 wnioskodawca Z. K. złożył wniosek o przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K. Postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2014 r. Sąd Apelacyjny w Kx., na podstawie art. 36 k.p.k., przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K. Tam ta sprawa była rozpoznawana najpierw pod sygnaturą XVI Ko .../14, a następnie XXI Ko .../15.

W dniu 8 czerwca 2016 r., sygn. akt II S .../16 Sąd Apelacyjny w K., rozpoznając kolejną skargę Z. K. na przewlekłość postępowania w w/w sprawie, częściowo ją uwzględnił i stwierdził, że w postępowaniu sądowym prowadzonym w tej sprawie przed Sądem Okręgowym w Kx. o sygn. akt III Ko .../10 oraz o sygn. akt III Ko .../13 nastąpiła przewlekłość i przyznał, z tego tytułu, wnioskodawcy kwotę 4000 zł. Tym samym doszło do tego, że odtąd w obrocie prawnym funkcjonują dwa sprzeczne rozstrzygnięcia co do stwierdzenia przewlekłości postępowania w sprawie III Ko ../10 Sądu Okręgowego w Kx. oraz dwukrotne stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie III Ko .../13 Sądu Okręgowego w Kx. Stąd też nie ulega wątpliwości, że w sprawie II S .../16 Sądu Apelacyjnego w K. doszło do naruszenia art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k., bowiem w przedmiocie stwierdzenia przewlekłości postępowania zostało już wcześniej prawomocnie zakończone przez Sąd Apelacyjny w Kx. postępowanie w sprawie II S .../13.

Z tych to względów Autor pisma zwrócił się o rozważenie „ możliwości wystąpienia z urzędu z wnioskiem o wznowienie postępowania w sprawie II S .../16 Sądu Apelacyjnego w K ”.

Zarządzeniem z dnia 25 sierpnia 2016 r. Przewodniczącego Wydziału VI Sądu Najwyższego powyżej omówione pismo zostało skierowane na posiedzenie w celu rozpoznania jako „ wniosku o wszczęcie z urzędu postępowania w przedmiocie wznowienia postępowania w sprawie II S .../16 Sądu Apelacyjnego w K ”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Nie negując zdarzeń procesowych, które w powyżej wskazanych sprawach zaistniały, ani ich procesowych konsekwencji, już na wstępie zauważyć należy, iż nie ulega wątpliwości, że wznowienie postępowania z urzędu (*ex officio*) rzeczywiście następuje (i to tylko) w razie ujawnienia się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k., przy czym wznowienie postępowania wyłącznie z powodów określonych w pkt. 9 – 11 może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego (art. 542 § 3 k.p.k.). Wznowienie postępowania z uwagi na tzw. bezwzględne podstawy odwoławcze jest jednak jedynie możliwe (podobnie jak wznowienie postępowania na wniosek strony) w odniesieniu do określonego przez ustawę rodzaju tego postępowania, a zatem i nie dotyczy wszelkich orzeczeń wydawanych przez sądy. W świetle wykładni językowej przepisu art. 540 k.p.k. nie ulega wątpliwości, iż przepisy regulujące instytucję wznowienia postępowania stosuje się przede wszystkim do postępowań sądowych, które dotyczą głównego, zasadniczego przedmiotu procesu karnego i są zakończone prawomocnym orzeczeniem rozstrzygającym o odpowiedzialności karnej. Odnosnie orzeczeń wydawanych w postępowaniach ubocznych w stosunku do zasadniczego nurtu procesu, możliwość wznowienia postępowania nie jest aż tak dalece jednoznaczna. W piśmiennictwie i w orzecznictwie przyjmuje się, iż przepisy art. 540 k.p.k. i art. 542 § 3 k.p.k. dotyczą obok postępowań sądowych w przedmiocie procesu tj. dotyczących odpowiedzialności prawnej oskarżonego, w tym dopuszczalności procedowania w tej materii, także postępowań sądowych w przedmiocie odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa z tytułu niesłusznego pozbawienia wolności. Natomiast odnośnie innych postępowań ubocznych, które nie są związane z zasadniczym nurtem procesu, czasami dopuszcza się możliwość wznowienia postępowania w odniesieniu do orzeczeń kończących postępowanie o charakterze autonomicznym względem głównego nurtu (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2015 r., III KO 95/14, LEX nr 1604648 i 9 lipca 2013 r., II KZ 23/13, LEX nr 1331283 ; T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym. Komentarz, Warszawa 2008, s. 45-46; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks postępowania karnego. Tom III. Komentarz, Warszawa 2007, s. 299).

Dotychczas Sąd Najwyższy wielokrotnie wyrażał przekonanie o tym, że przepisów o wznowieniu postępowania nie stosuje się do postępowania w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania w sprawach zarówno karnych, jak i cywilnych, prowadzonego na podstawie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki - Dz.U. Nr. 179, poz. 1843 (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2005 r., III SPZP 1/05, OSNP 2005, z. 19, poz. 321; postanowienia Sądu Najwyższego z dni: 7 maja 2007 r., V KZ 24/07, OSNKW 2007, z. 6, poz. 53 ; 26 marca 2010 r., VI KZ 21/10, niepubl. ; 9 lipca 2013 r., II KZ 23/13, LEX nr 1331283 ; 22 grudnia 2014 r., III KZ 103/14, OSNKW 2015, z. 6, poz. 48).

Ten pogląd jako trafny należy w pełni podzielić. Przy czym ocena ta odnosi się zarówno do postępowania wznowieniowego inicjowanego z urzędu, jak i wszczętego na wniosek. Brak jest bowiem racji normatywnych do tego, by wprowadzać w tym względzie różnice co do możliwości wszczynania postępowania wznowieniowego odnośnie postępowania w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania. Przepisy art. 540 k.p.k. i art. art. 542 k.p.k., jako zawarte w rozdziale 56 Kodeksu postępowania karnego dotyczą bowiem, jednej i tej samej instytucji procesu karnego, tj. wznowienia postępowania, a pozostałe przepisy tego rozdziału nie wprowadzają różnic w zakresie dopuszczalnego przedmiotu obydwu tych form postępowania wznowieniowego. Nadto skoro, stosownie do treści art. 540 § 3 k.p.k., postępowanie wznowia się z urzędu tylko w przypadku ujawnienia się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k., a przepis ten samodzielnie nie wskazuje inaczej przedmiotu tegoż postępowania wznowieniowego, to oczywiste jest, że względy systemowe, pozwalają uznać, że przedmiot ten jest tożsamy, bez względu na postać tego postępowania wznowieniowego (z urzędu, czy na wniosek).

Przekonanie o niedopuszczalności wznowienia z urzędu postępowania w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania warunkują też przy tym następujące względy:

1. Charakter i specyfika postępowania w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania. Poza sporem jest, iż postępowanie to ma charakter incydentalny

(wpadkowy) i nie jest samodzielny postępowaniem. Zawsze dotyczy, i jest następstwem, określonego postępowania zasadniczego, w ramach którego się toczy. Jest z nim wprost związane, także i poprzez to, że efektywna skarga na przewlekłość jest możliwa tylko w toku tegoż postępowania, którego ona dotyczy (por. art. 5 ust. 1 ustawy o skardze). Niemożność wznowienia postępowania nadto implikuje charakter owego orzeczenia wydawanego w przedmiocie skargi na przewlekłość. Nie kończy ono wszak postępowania „w sprawie”, ale rozstrzyga jedynie kwestie uboczną; tymczasem bezsporne jest, że możliwość wznowienia postępowania (w ujęciu karnej ustawy procesowej) aktualizuje się dopiero wobec definitywnego i ostatecznego (tj. prawomocnego i wykonalnego) rozstrzygnięcia sprawy. Słusznie w piśmiennictwie zwraca się uwagę na to, że przyjęcie innej możliwości prowadziłoby do możliwości wznowienia postępowania nawet po kilku latach od wydania rozstrzygnięcia, co pozostawałoby w sprzeczności z funkcją i celem skargi na przewlekłość (por. T. Zembruski, Niezaskarżalność orzeczeń w przedmiocie skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, *Palestra*, 2006, z. 9-10, s. 27).

2. Przywołany - normatywny cel ustawy regulującej rozpoznanie skargi na przewlekłość postępowania. Tym celem jest niewątpliwie przeciwdziałanie przewlekłości postępowania w trakcie jego trwania i ewentualne przyznanie „odpowiedniej sumy pieniężnej” jako wstępnej rekompensaty (por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 16 listopada 2004 r., III SPP 113/04, OSNP 2005, nr. 9, poz. 134). Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że publicznoprawnym celem omawianej ustawy jest stworzenie realnego i skutecznego środka zapobiegającego przewlekłości postępowania, czyli takiego środka, którego funkcją jest przede wszystkim wymuszenie nadania sprawie odpowiedniego, sprawnego biegu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 maja 2005 r., III SPP 76/05, OSNP 2005, nr 21, poz. 345). Jest oczywiste, że osiągnięcie wskazanych celów skargi nie jest możliwe w stosunku do już zakończonego postępowania. Dopuszczenie możliwości wznowienia takiego postępowania skargowego w stosunku do spraw jeszcze niezakończonych realizację tych zakładanych celów, też o ile by w ogóle nie udaremniało, to na pewno, co najmniej, czyniło mało realnym. Tym bardziej, gdy – w przypadku nie zakończenia postępowania głównego - zważy

się na same konsekwencje wniesienia skargi (art. 7 ustawy o skardze) i konieczność podejmowania (w toku owego ewentualnego postępowania wznowieniowego) względem niej wymaganych ustawą działań procesowych, które niweczyły by, bądź ograniczały, skuteczność tego mechanizmu prawnego wymuszającego sprawne rozpoznanie sprawy przez sąd.

3. Dominujące w orzecznictwie i w piśmiennictwie przekonanie o jednoinstancyjnym charakterze postępowania w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania (por. W. Jasiński, Glosa do postanowienia Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 stycznia 2009 r., II AKz 181/08 – Lex /el. 2010 i wskazane w jej przypisach orzeczenia oraz opracowania doktryny). Taki też charakter tego postępowania zakładał ustawodawca, który w uzasadnieniu do projektu ustawy wskazał, iż jej założeniem było, aby postępowanie w jej przedmiocie miało charakter incydentalny oraz jednoinstancyjny (por. uzasadnienie, druk sejmowy nr 2256, s. 10). Równocześnie ustawodawca ten nie zdecydował się unormować w tej ustawie kompleksowo instytucji skargi na przewlekłość postępowania, bowiem, w zakresie w niej nieuregulowanym, odesłał, na mocy art. 8 ust. 2 tej ustawy, do przepisów o postępowaniu zażaleniowym obowiązujących w postępowaniu, którego skarga dotyczy. W sprawach karnych to odesłanie dotyczy więc tych przepisów kodeksu postępowania karnego, które normują postępowania zażaleniowe (tj. zawartych w rozdziałach 48 i 50 tego Kodeksu) oraz wprowadzie także innych przepisów tego Kodeksu, ale jednocześnie tylko takich

, które w tym postępowaniu zażaleniowym będą miały zastosowanie. Nie ulega zatem wątpliwości, że to odesłanie ustawowe nie dotyczy przepisów rozdziału 56 Kodeksu postępowania karnego w zakresie regulującym podstawy wznowienia postępowania, będącego jednym z nadzwyczajnych środków zaskarżenia (odnoszących się wszak do prawomocnych orzeczeń) tj. wznowienie postępowania i przez to nie podlegającym rozszerzającej wykładni.

Uwzględniając te wszystkie okoliczności należało uznać niedopuszczalność wznowienia z urzędu postępowania w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania.

Tym samym, w oparciu o regulację art. 545 § 1 k.p.k. w zw. z art. 430 § 1 w zw. z art. 429 § 1 k.p.k. przedmiotową kwestię pozostawić bez rozpoznania.

Na koniec zaważyć należy, że otwartą kwestią, podlegającą potrzebie rozważenia pozostaje dopuszczalność zaskarżenia dotkniętego bezwzględny powodem odwoławczym (art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k.) postanowienia Sądu Apelacyjnego w K. wydanego w sprawie II S .../16, drugim z nadzwyczajnych środków odwoławczych, tj. kasacją (wniesioną w trybie art. 521 § 1 k.p.k. przez wskazane w tym przepisie uprawnione podmioty).

Z tych wszystkich względów postanowiono jak wyżej.

kc